

DANIŞMA MECLİSİ

31.12.1960 GÜN VE 193 SAYILI GELİR VERGİSİ KANUNU İLE 3.6.1949 GÜN VE 5422 SAYILI KURUMLAR VERGİSİ KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASI HAKKINDA KANUN TASARISI

T.C.

14 Aralık 1982

Başbakanlık Kanunlar ve
Kararlar Tetkik Dairesi

Başkanlığı Sayı:
K.K.T.D. 18/101 - 1374/07305

Danışma Meclisi Başkanlığına

Maliye Bakanlığınca hazırlanan ve Başkanlığınıza arzı Bakanlar Kurulunca 7.12.1982 tarihinde kararlaştırılan "31.12.1960 Gün ve 193 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu ile 3.6.1949 Gün ve 5422 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Tasarısı" ile gerekçesi ekli olarak gönderilmiştir.

Gereğini arz ederim.

Bülend Ulusu
Başbakan

GENEL GEREKÇE

Bilindiği gibi, 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu ile 5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununda son İki yıl içinde **çeşitli** Kanunlarla değişiklikler yapılmış bulunmaktadır.

Ancak., değişikliklerden bu yana geçen dönem içinde bir kısım vergi kanunlarında yapılan değişikliklere paralel olarak yeni teknik düzenlenmelerin yapılması gerektiği gibi, bu dönem içinde uygulamanın ortaya çıkardığı ihtiyaçlarında giderilmesi zorunlu hale gelmiştir.

Bu nedenlerle, Gelir ve Kurumlar Vergisi Kanunlarında değişiklik yapan "31.12.1960 gün ve 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu ile 3.6.1949 gün ve 5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Tasarısı" hazırlanmış bulunmaktadır.

MADDE GEREKÇELERİ

MADDE 1. —Bu madde ile, mesken olarak kiraya verilen gayrimenkullerden elde edilen hâsılataya uyulanan 40 000 liralık istisna, günün koşullarına uygun olarak 120 000 liraya yükseltilmektedir.

MADDE 2. — Bu madde ile, Gelir Vergisi Kanununun 24 ncü maddesinin 2 numaralı bendi değiştirilerek, fiilî yemek ve yatmak giderleri karşılığı yapılan ödemelerin harcırah gündeliğinin mukayesesinde dikkate alınmaması esası getirilmektedir.

MADDE 3. — Bu madde ile, gerçek ücretlerin vergilendirilmesinde eşin ücretine 1/2 oranında uygulanan özel indirim tutarının tam olarak uygulanması öngörülmektedir.

MADDE 4. — Bu madde, 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu gereğince ödenen vergilerin, ticari kazancın tespitinde gider olarak indirileceği hususuna açıklık getirmek amacıyla düzenlenmiştir.

MADDE 5. — Bu madde, 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu gereğince ödenen vergilerin serbest meslek kazancının tespitinde gider olarak indirileceği hususuna açıklık getirmek amacıyla düzenlenmiştir.

MADDE 6. - - Bu madde ile, menkul kıymetlerin elden çıkarılmasından doğan kazançların vergilendirilmesine ilişkin 2361 sayılı Kanunla getirilen vergilendirme esasları değiştirilerek, menkul kıymetlerin iktisap tarihinden itibaren bir yıl içinde veya iktisaptan evvel elden çıkarılmasından sağlanan kazancın 100 000 lirayı aşan kısmının değer artışı kazancı olarak vergilendirilmesi, menkul kıymetin iktisap tarihinden itibaren bir yıl geçtikten sonra elden çıkarılmasından sağlanan kazançların ise, vergilendirilmemesi öngörülmektedir.

MADDE 7. — Kazancı bilanço esasına göre tespit edilen ferdî işletmenin, sermaye şirketine devrolunması veya kollektif ve adi komandit şirketlerin sermaye şirketine dönüşmesi halinde değer artışı kazancının hesaplanmayacağı ve vergilendirilme yapılmayacağına ilişkin yürürlükteki 81 nci madde hükmünün Ticaret Kanunu hükümlerine paralel olmaması nedeniyle bu maddeden beklenen fayda sağlanamadığından anılan madde yeniden düzenlenmektedir.

Yeni düzenleme ile, kazancı bilanço esasına göre tespit edilen ferdî işletmenin sermaye şirketine devrolunmasında veya kollektif ve adi komandit şirketlerin sermaye şirketlerine dönüşmesi halinde devir bilançosunun Türk Ticaret Kanunu hükümlerine göre değerlendirilmesine imkân tanınması ve değerlemeden doğan farkın, vergilendirilmemesi suretiyle maddeye işlerlik kazandırılmıştır.

MADDE 8. — 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 86 ncı maddesinin (a) fıkrasında yapılan değişiklikle gelirin, sadece bir işverenden elde edilen ücret ile tamamı tevkif yolu ile vergilendirilmiş bulunun ve gayrisafi tutarları toplamı üç milyon lirayı aşmayan menkul ve gayrimenkul sermaye iratlarından veya götürü usulde tespit edilen ticari ve meslekî kazançlardan yahut bunların bir kaçından ibaret olması durumunda gelirlerin beyan edilmesini; birden fazla işverenden ücret alınması ve ücretlerin tutarları toplamının üç milyon lirayı aşması halinde ise, gelirlerin beyan edilmesini sağlayacak şekilde anılan fıkra yeniden düzenlenmiştir. Diğer taraftan, 2574 sayılı Kanunla yapılan değişiklik sonucu eklenen ve vergisi tevkif suretiyle ödenmiş mevduat ve tahvilat faizleriyle faizsiz olarak verilen kredilere karşılık alınan kâr paylarının ihtiyari toplama ve beyanla ilgili üç milyon liralık haddin hesabında dikkate alınamayacağı ile ilgili anılan fıkranın iki numaralı bendinde yer alan parantez içi hüküm bent kapsamından çıkarılmıştır.

MADDE 9. — 87 nci maddenin özünde değişiklik yapılmamakla birlikte, 86 ncı maddenin (a) fıkrasında yapılan değişikliğe paralel olarak, madde yeniden düzenlenmekte, diğer taraftan 2574 sayılı Kanunla maddeye eklenen ve hiçbir şarta bağlı olmaksızın vergisi tevkif suretiyle ödenmiş mevduat ve tahvilat faizleriyle faizsiz olarak verilen kredilere karşılık alınan kâr paylarının beyanını ihtiyari kılan hüküm madde metninden çıkarılmıştır.

MADDE 10. — Bu madde ile, kurumların dağıtılabılır kârlarının bulunmaması halinde, elde ettikleri vergiden istisna edilmiş menkul kıymetlere ilişkin faiz, temettü ve ikramiyeler dolayısıyla vergi ödemek durumunda kalmamalarını sağlamak amacıyla, söz konusu kazançların dağıtılmaması halinde tevkifata tabi olmayacağı hükme bağlanmaktadır.

Bu madde ile ayrıca, 94 ncü maddenin 9 numaralı bendine eklenen parantez içi hüküm ile, tahvilat faizlerinin tam mükellef kurumlara ödenmesi halinde de tevkifat yapılması esası getirilmektedir.

MADDE 11. — Bu madde ile, bankaların vadeli mevduata, şirketlerin de ihraç ettikleri tahvillere ilişkin olup, vadesi gelmediği halde dönem kâr ve zararının saptanmasını temin için gider kaydettikleri faizlerden tevkifat yapılmamasını sağlamak amacıyla 96 ncı maddenin birinci fıkrası değiştirilmektedir.

MADDE 12. — Bu madde ile, Kanunun özünde bir değişiklik yapılmamakla birlikte, mevduat faizlerinden kesilecek vergilerin bildirilmesi ile ilgili olarak maddede yer alan ve normal süre dışında tanınan ek bir aylık sürenin sadece yıl sonlarında tahakkuk ettirilen mevduat faizlerinden kesilecek vergileri bildirilmesine ve ödenmesine ilişkin olduğu açıklığa kavuşturulmuştur.

Diğer taraftan, daha önce 94 ncü madde uyarınca yapılacak tevkifatlarla ilgili muhtasar beyannamelerin üç ayda bir verebilme hakkı sadece çalıştırdıkları hizmet erbabı ona kadar olan işverenlere tanınmışken, vergi dairesinin iş yükünü azaltmak ve çalıştırdıkları hizmet erbabı yirmiden az olan işverenlerle vergi dairesini sık sık karşı karşıya getirmemek amacıyla, çalıştırdıkları hizmet erbabı yirmiden az olanların üç ayda bir muhtasar beyanname verebilmeleri sağlanmıştır. Ayrıca bu beyannamelerin hangi aylarda verileceği açıkça gösterilmiştir.

MADDE 13. — Bu madde ile, Kanunun III nci maddesinin (A) bendinde yer alan "perakende satış" ibaresine açıklık getirilmektedir.

Diğer taraftan, ortalama kâr haddi esasının uygulanması ile ilgili 111 nci maddede 2361 sayılı Kanunla yapılan değişiklik sonucu hizmet işletmeleri ve her nevi taşıma işleri yapanların beyan ettikleri gayrisafi hâsılat, bu mükellefler için takdir komisyonları tarafından takdir edilmiş asgarî gayrisafi hâsılatla mukayese edilmek ve bildirdikleri giderlerde dikkate alınmak suretiyle aradaki fark üzerinden ikmalen tarhiyat yapılması esası getirilmişti. Ancak, iş nevi itibarıyla asgari gayrisafi hâsılatın tespitinin imkânsızlığı halinde kontrolün firma bazında yapılmasının uygun olacağı düşünüldükten hizmet işletmeleri ve her nevi taşıma işi yapanların beyan ettikleri gayrisafi hâsılatın inceleme elemanlarınca tespit edilecek gayrisafi hâsılat ile mukayese edilmesi ve bildirdikleri giderlerde dikkate alınmak suretiyle aradaki fark üzerinden kusur cezalı tarhiyat yapılması öngörülmektedir.

MADDE 14. — Bu madde ile, malî yılın 1050 sayılı Muhasebe Umumiye Kanunu hükümlerinde değişiklik yapan 2493 sayılı Kanunla takvim yılı olarak değiştirilmesi sonucu bütçe gelirlerinin malî yıl içinde dengeli bir şekilde dağılımını sağlamak amacıyla gelir vergisi taksit Ödeme zamanları yeniden düzenlenmektedir. Ayrıca 2454 sayılı Kanunla 117 nci maddeye eklenen ve gelir vergisi ile peşin Ödeme taksitlerini vadesinden önceki taksit süresi içinde veya Ödeme süresinin ilk 15 günü içinde ödeyen mükelleflere vergilerini indirimli olarak ödeme yapma hakkını veren hüküm, geçen süre içinde pratik bir yarar sağlamadığı gibi vergi dairelerinin iş yükünü de artırdığından, madde metninden çıkarılmıştır.

MADDE 15. — Bu madde ile, Kanuna 2361 sayılı Kanunla eklenen ve gerçek usulde gelir vergisine tabi ticari kazanç sahipleri ile serbest meslek erbabının cari vergilendirme döneminin gelir vergisine mahsup edilmek üzere getirilen peşin ödeme esası, bugüne kadar geçen süre içerisinde beklenen vergi emniyeti ve fiskal amacı yeterince sağlayamadığından, peşin ödemeye ilişkin hüküm yürürlükten kaldırılmış ve madde "hayat standardı esası" başlığı altında yeniden düzenlenmiştir.

Bilindiği gibi, mevcut belge düzeninin tam olarak uygulanmadığı alanlarda gerçek gelire yaklaşmak amacıyla gelirle servet ve gider ilişkisini düzenleyen müesseselere gelir vergisi sisteminde "otokontrol müesseseleri" veya "otokontrol araçları" denilmekte- ve mevcut gelir Vergisi Kanunumuzda bunlardan "ortalama kâr haddi ve asgari gayrisafi hâsılat esası", "asgarî ziraî kazanç", "gider" ve "servet beyanı" esasları yer almaktadır.

Bu madde ile, otokontrol araçlarına benzer bir müessese olarak "hayat standardı esası" adı altında yeni bir otokontrol aracı geliştirilmiştir. Geliştirilen bu yöntem gerçek usulde gelir vergisine tabi bulunan ticarî ziraî ve mesleki kazanç sahiplerini kapsamaktadır. Söz konusu kişilerin elde ettikleri gelirlerin asgari ücret düzeyinin altında kalamayacağı varsayımına dayanan bu yöntem, hayat standardı göstergelerinin de nazara alınması suretiyle yaşam düzeyi, beyan edilen gelirin sağlayabileceğinin çok üstünde olan mükelleflerin gerçek gelirlerine vergi incelemeleri dışında da yaklaşılabilmesi imkânı sağlanmış olmaktadır.

Şu kadar ki .bu müessese geçmiş yıl zararlarının mahsubunu engellemediği gibi beyan dönemine ilişkin zararın da kaldırılması anlamını taşımamaktadır.

MADDE 16. — Bu madde ile, kurumlar vergisinden müstesna kazanç ve iratların dağıtılmaması halinde yapılacak gelir vergisi tevkifatının ödenmesinde kolaylık sağlamak amacıyla tevkif edilen verginin üç eşit taksitte ödenmesi öngörülmektedir.

MADDE 17.— Bu madde ile, 2574 sayılı Kanunla 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununa eklenen ve aynı Kanunun 13, 18, 46, 47, 48 ve 53 ncü maddelerinde yer alan maktu hadleri ve miktarları % 100'e kadar artırma hususunda Bakanlar Kuruluna yetki veren mükerrer 123 üncü maddenin kapsamı genişletilerek 17 ve 21 inci maddelerdeki maktu miktarlarında artırılması sağlanmaktadır.

MADDE 18. — Bu madde ile geçici 12 nci maddenin (B) bendinde değişiklik yapılarak, 1598 sayılı Malî Denge Vergisi Kanununun 1.1.1983 tarihinden itibaren kaldırılması dolayısıyla 1983 yılında % 1 olarak uygulanması gereken mali denge vergisinin alınmasını sağlamak amacıyla, 1983 takvim yılı gelirlerine uygulanması gereken gelir vergisi tarifesindeki nispetler % 1 oranında artırılmış bulunmaktadır.

MADDE 19. — Kurumlar Vergisi Kanununun 2362 sayılı Kanunla değişik 8 inci maddesinin 11 numaralı fıkrasında yapılan değişiklikle, sadece Türk Silahlı Kuvvetlerini güçlendirmeyi amaçlayan ve Bakanlar Kurulu Kararı ile vergi muafiyeti tanınan vakıflara sermayeye iştirak nispetinde ödenecek kâr paylarının kurumlar vergisinden istisna edilmesi sağlanmış olup, diğer vakıflara ödenecek kâr payları vergi kapsamına alınmıştır.

MADDE 20. — Bu madde ile Kurumlar Vergisi Kanununun 15 inci maddesine 9 numaralı bent hükmü eklenmiştir.

İhraç edilen menkûl kıymetlerin aracı kuruluşlar eliyle satışında, kanunî hadlerin altında vaki satışların kayıtlarda aracı kuruluşlara ödenen komisyon olarak gösterildiği müşahade edildiğinden, bu gibi işlemlerin önlenmesi ve sermaye piyasasında menkûl kıymet satışlarında görülen farklı uygulamaların giderilmesi amacıyla kanunla veya kanunların verdiği yetkiye dayanılarak tespit edilen hadler saklı kalmak üzere, menkûl kıymetlerin nominal değerinin altında satışından doğan farklar ile komisyonlar ve benzeri adlarla yapılan ödemelerin kurumlar vergisi matrahının tespitinde hâsılatan gider olarak indirilmemesi esası getirilmektedir.

MADDE 21. — Bu madde ile yapılan değişiklikle, gayrimenkul sermaye iratlarında tevkifat oranı, tevkif yoluyla vergilendirilen mükelleflerin vergi yükünün beyannameli mükelleflerin vergi yüküne yaklaştırılması ve vergi adaletinin sağlanması amacıyla % 30 olarak tespit edilmiştir.

Ayrıca (bb) bendine eklenen parantez içi hükmü ile Gelir Vergisi Kanununun 94 ncü maddesinin 7 ve 8 numaralı bentleri uyarınca vergi tevkifatına tabi tutulan kazançlardan, bu madde hükmüne göre ayrıca kurumlar vergisi tevkifatı yapılmayacağı konusunda maddeye açıklık getirilmiştir.

MADDE 22. — Bu madde ile, malî yılın 1050 sayılı Muhasebeî Umumîye Kanunu hükümlerinde değişiklik yapan 2493 sayılı Kanunla takvim yılı olarak değiştirilmesi sonucu bütçe gelirlerinin malî yıl içinde dengeli bir şekilde dağılımını sağlamak amacıyla kurumlar vergisi taksit ödeme zamanları yeniden düzenlenmektedir.

MADDE 23. —Maddenin (a) fıkrası ile, daha önce 2572 sayılı Kanunla yürürlükten kaldırılması 1.1.1984 tarihine bırakılan 1598 sayılı Malî Denge Vergisi Kanunu ile bu kanunda ek ve değişiklik yapan kanun hükümlerinin yürürlükten kaldırılması öngörülmüştür.

Maddenin (b) fıkrası ile de, mükerrer 80 nci madde de yapılan değişiklik sonucu menkûl kıymetlerin iktisap tarihinden itibaren bir yıl geçtikten sonra elden çıkarılmasından sağlanan kazançların vergilendirilmemesi öngörüldüğünden, mükerrer Sİ inci maddenin 3 üncü bendinde yer alan ve menkûl kıymetlerin iktisap tarihinden sonra elden çıkarılması halinde vergiye tabi safi değer artışı kazancının tespitine ilişkin hüküm madde metninden çıkarılmıştır.

GEÇİCİ MADDE 1. —Gelir Vergisi Kanununun bu Kanunla değiştirilen 21 inci maddesi hükmünün 1982 takvim yılına ilişkin olup 1983 Mart ayında beyan edilecek gelirler hakkında uygulanmayacağı hususuna açıklık getirilmektedir.

GEÇİCİ MADDE 2. — Bu düzenleme ile toplama yapılmayan haller ve ihtiyari toplamaya ilişkin Gelir Vergisi Kanununun 86 ve 87 nci maddelerinde yapılan değişikliklerin, 1982 takvim yılı kazançlarına da uygulanması öngörülmektedir.

GEÇİCİ MADDE 3. — Gelir Vergisi Kanununun 94 üncü maddesinin 9 numaralı bendinde yer alan ve tam mükellef kurumlarca elde edilecek tahvilat faizlerinden vergi tevkifatı yapılmasını düzenleyen hüküm 1.1.1983 tarihinden sonra İhraç olunacak tahviller hakkında uygulanması Öngörülmektedir.

GEÇİCİ MADDE 4. — Bu madde ile, 1.1.1983 tarihinden önce gider yazılmak suretiyle hesaben ödeme kavramı içine giren ve üzerinden vergi **tevkifatı** yapılmamış ödemeler için, Gelir Vergisi Kanununun bu Kanunla değiştirilen 96 ncı maddesi hükmünün uygulanması Öngörülmektedir.

GEÇİCİ MADDE 5. — Gelir Vergisi Kanununun mükerrer 117 nci maddesinde düzenlenen "hayat standardı **esasf'mn** gerçek usulde gelir vergisine tabi bulunan ticarî, zirai ve meslekî kazanç sahiplerinin 1982 Takvim Yılı kazançlarına da uygulanmasını sağlamak amaçlanmıştır.

GEÇİCİ MADDE 6. — Bilindiği üzere; 1475 sayılı İş Kanununun 1927 sayılı Kanunla değişik, 14 üncü maddesinde; her hizmet **yılı** için ödenecek kıdem tazminatının 30 günlük ücret tutarından aşağı olamayacağı öngörülmüş ve aynı maddede ayrıca her hizmet yılı için ödenecek 30 günlük ücret tutarı, günlük asgarî ücretin 30 günlük tutarının yedibuçuk katından fazla olamayacağı şeklinde tanımlanmıştır. Bu hüküm daha sonra, Anayasa Mahkemesi kararı ile 14.4.1980 tarihinden geçerli olmak üzere İptal edilmiş bulunmaktadır.

12.7.1975 ile 14.4.1980 tarihleri arasında, 1475 sayılı İş Kanununun 14 üncü maddesinde yer alan ve 30 günlük ücretin tanım ve tavanını belirleyen hüküm, vergi idaresi tarafından Gelir Vergisi Kanununun 25 inci maddesinin (2320 sayılı Kanunla değişmeden Önceki) 7 numaralı bendi uyarınca işten çıkma ve çıkarılma tazminatlarının vergiden müstesna tutulacak 24 aylık kısmının tespitinde dikkate alınmış, idarenin bu uygulaması Danıştayın sürekli hale gelen kararları ile de benimsenmiştir.

İdarenin Danıştay kararları ile benimsenmiş bu uygulaması Sayıştay denetçileri tarafından tenkit konusu edilmiş ve aynı konuda bir yandan Danıştay kararları doğrultusunda işlem yapılırken, diğer yandan, Danıştay kararları doğrultusunda İşlem yapan idarî birim elemanlarına Sayıştay'ca zimmet çıkarılmıştır. Uygulamada mevcut bir karışıklığı gidermek amacıyla, anılan tarihler arasında işten çıkan veya çıkarılan hizmet erbabına Ödenen işten çıkma tazminatının 24 aylık istisna tutarının hesaplanmasında, her hizmet **yılı** için günlük asgarî ücretin 30 günlük tutarının yedibuçuk katını ve en fazla 24 yıllık tutarını aşmaması esası getirilmektedir.

GEÇİCİ MADDE 7. — Bu madde ile Kurumlar Vergisi Kanununun 8 inci maddesinin 11 numaralı bendinde yapılan değişikliğin, kurumların 1982 takvim yılı kazançlarına da uygulanması öngörülmüştür.

MADDE 24. — Yürürlük maddesidir.

MADDE 25. — Yürütme maddesidir.